

så att de på ett naturligt sätt kan införlivas i en svensk text, börjas och behandlas som svenska ord. I det stycket brister det ännu mycket.

Berikar

Dessa ord bör inte vara förbehållna fackfolk inom medicinsk forskning och sjukvård utan verkligen bli ord i vårt allmänna svenska språk så att de förstås också av våra icke-medicinska kontakter, patienter och andra.

Därom är vi helt överens, och vi är också eniga om att det är Medelvenssons språk som skall berikas med de nya orden. Men läkarkåren måste också lära sig dem, annars hjälper ju inte Medelvenssons nya kunskaper.

Jag strävar precis som Hans Nyman efter ett språk som gör att läkare och andra inom vården och patienterna kan förstå varandra. Men jag har klagat över att många läkare är så djupt rotade i en dålig vana att slänga sig med latinska och idag inte minst med engelska termer, slang och förkortningar, att de svenska orden saknas när han eller hon skall prata med patienterna. Liksom över att så många läkare inte har insett att språket, ett av patienten förståeligt språk, är en väsentlig del av, ja, en förutsättning för en bra sjukvård.

I det här sammanhanget finns det ingen anledning att diskutera latinets eventuella fördelar framför svenskan. Vi är överens om att vi skall ta in, försvenska och lära våra patienter de latinska orden, precis som engelsmännen har gjort under århundraden. Då får vi ett svenskt språk som även inom sjukvården kan förstås av alla.

Jag kunde formulera om Hans Nymans slutkläm så här: »In med de försvenskade latinska orden i svenskan och ut med dem till folket.»

Och då är vi väl helt överens – som vi har varit ända från början?

Lars Erik Böttiger
professor, Saltsjö-Boo

Pacemaker (hjärt)rytmerare?

Tack för inbjudan att få skriva om pacemaker. I och med att Svenska Akademiens ordlista (SAOL) tagit in det hjälper det väl föga att försöka hitta på något nytt men försöka

kan man ju alltid. För ordet pacemaker gäller som för många andra lånord från engelskan att uttalet och böjningen inte passar i svenskan.

När det gäller uttalet av sådana ord har man ju gått två vägar. Man uttalar det efter engelska regler eller också ändrar man stavningen så att den något så när överensstämmer med originaluttalet. Men något liknande »tejp» och »jos» vill vi väl inte ha; »pejsmejer» skulle väl bli litet för magstarkt. Det behövs väl inte heller. Ordet och uttalet har väl blivit tillräckligt välkända för att den engelska stavningen skall kunna användas.

Återstår böjningen. Eftersom SAOL har gått in för oförändrad form i pluralis får vi väl hålla oss till det. Annars har jag brukat använda pluralformen »pacemakrar», och bestämd form »pacemakrarna» blir då naturlig.

»Hjärtstimulator» eller »hjärtstimulerare» är bra både som begrepp och ord men får väl anses förbrukade. Möjligen skulle också ordet »hjärtreglerare» kunna användas men det passar kanske bättre för en läkemedelsgrupp.

När ingenting är riktigt bra får man pröva något nytt även om utsikten att det skall införlivas med språket är mycket liten.

Vad sägs om (hjärt)rytmerare?

Bertil Staland
leg läkare, Falkenberg

Intraossös eller intraossal?

Har Läkaresällskapets språkrådgivare någon uppfattning om vilket ord man helst bör använda som översättning av det engelska »intraosseous», t ex i fråga om »intraosseous infusion»?

I det sammanhang som intresserar mig, nämligen dropp via benmärgen, har jag bara hittat en modern fackartikel på svenska [1]. Här används *intraossal*, vilket inte känns riktigt bra för mig. I Norge skriver man uppenbarligen *intraossös* [2].

»Medicinsk terminologi lexikon» [3] har såväl *intraossal* som *intraossös*. Eftersom

det varit svårt att finna belägg för någondera vågar jag inte ha någon uppfattning om vilket som möjligen håller på att slå igenom.

Eskil Dalenius
förste försvarsläkare,
Försvarets sjukvårds-
centrum, Hammarö

Litteratur

1. Totten VY, Bielenstein J. Intraossal infusion – snabb tillgång till blodcirkulationen i nödlägen. Läkartidningen 1990; 87: 1787-91.
2. Brattebø G, Wisborg T, Mellesmo S. Intraossös infusion – en enkel, ras och livreddande metode. Nordisk Medicin 1991; 106: 13-5.
3. Lindskog B, Zetterberg B. Medicinsk terminologi lexikon Stockholm: Nordiska bokhandeln, 1981.

Replik:

Sök förlika dig med intraossal!

Några av de första språkliga översikterna på denna sida handlade om de vanliga suffixen, t ex -alis, -osus och -osis. Detta var redan 1990 och 1991, så en repetition på ett par punkter kan inte skada. (Artiklarna om suffixen finns nu i Läkartidningens särtryck »Medicinens språk».)

Suffixet -osus i t ex *musculus* (muskulös) uttrycker fullhet eller åtminstone närvaro av det som huvudordet betecknar. Latinets »universal-suffix» -alis (med varianten -aris) ger bara en lös förknippning med sitt huvudord, t ex lokalisation.

Då och då blir gränsen suddig, vilket inte hindrar att det är praktiskt att behålla betydelse-skillnaden så långt det är möjligt, särskilt då båda suffixen förekommer på samma bas. *Muskulär* är allmänare än *muskulös*, *vesikulär* allmänare än *vesikulös* osv.

I Eskil Dalenius' fall handlar det om en lokalangivelse. Då är -al (-är) naturligast, ungefär som i intrakranial, intramuskulär, intranasal, intraorbital och intravasal. Jag skulle därför vilja satsa på *intraossal*.

Brattebø har kanske konsulterat »Norsk medisinsk ordbok» [1] där man enbart hittar

intraossös. Den danska »Klinisk ordbog» [2] ger å andra sidan utslutande *intraossal*.

Det nordiska språkbruket tycks vara vacklande, och därför beslöt jag att låta det finska medicinska lexikonet »Läkäretieten termit» [3] få fälla utslaget. Där stod till min tillfredsställelse *intraossalis*, inget annat. Kan det möjligen vara den gamla vanliga ovanan som gör att denna variant »inte känns riktigt bra?» I så fall går väl känslan snart över.

Engelskans fel

Att *intraossös* blivit så allmänt kan möjligen engelskan ha bidragit till. Det ursprungligaste latinska adjektivet till *os*, (ben) är *osseus*, i engelsk form *osseous*. Ändelsen -ous är här en engelsk utveckling av den latinska maskulinändelsen -us, som i *subcutaneous* (på latin *subcutaneus*), och *spontaneous* (latin *spontaneus*).

Betydligt oftare motsvarar denna engelska ändelse den latinska -osus, och därmed den svenska -ös. Det räcker med att nämna *nervosus* – *nervous* (nervös), *ulcerosus* – *ulcerous* (ulcerös).

Missbildningar

Ingen har sett *subkutanös* eller *spontanös*, de hör till avdelningen missbildningar grundade på missuppfattningar. Kanske bör man placera även *ossös* här, utan att vara lika kategorisk.

Som Dalenius påpekar är adjektiven inte så vanliga att man kan påstå att något av dem har slagit igenom. Mitt råd till Eskil Dalenius och andra blir i alla fall att söka förlika sig med *intraossal*.

Hans Nyman
fil lic, språkrådgivare,
Svenska Läkaresällskapet,
Stockholm

Litteratur

1. Öyri A. Norsk medisinsk ordbok. Oslo: Det norske samlaget, 1988.
2. Holm-Nielsen N, red. Klinisk ordbog. Köpenhamn: Munksgaard, 1991.
3. Läkäretieten termit (Medicinska termer). Helsingfors: Finska Läkaresällskapet Duodecim, 1992.

Alltid dubbelt radavstånd!
Samtliga manus, även korta inlägg i debatt- och korrespondensspalterna, skall vara utskrivna med minst dubbelt radavstånd och max 25 rader per sida.